

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет психології
Кафедра соціальної психології

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ПРИКЛАДНИЙ АНАЛІЗ ПОВЕДІНКИ»**

Термін навчання : 3 роки 10 місяців
053 Психологія (Бакалавр)
«Дитяча психологія і психологічна практика»
Галузі знань 05 Соціально-поведінкові науки

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від “ 30 ” серпня 2023 р

м. Івано-Франківськ – 2023

1. Загальна інформація

Назва дисципліни	Прикладний аналіз поведінки
Викладач	Когутяк Надія Михайлівна
Контактний телефон викладача	0666375758
Email викладача	nadiia.kogutiak@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС: 90 год
Мова викладання	Українська
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/course/subscription/through/url/b0d6ebfd0b8ba959a197
Консультації	Понеділок 14.00-15.00

2. Анотація навчальної дисципліни

Прикладний аналіз поведінки як один із напрямів психологічної науки є затребуваною теоретико-прикладною дисципліною. Виокремлення поведінки як основного предмету вивчення в біхевіоризмі сприяло подоланню обмеженості кола досліджуваних психологією явищ тільки «внутрішніми межами» свідомості, дало змогу об'єктивувати наукові дослідження в психології. Перші спроби науково зрозуміти поведінку виникли на основі механістичного детермінізму, в категоріях якого поведінка трактувалася по типу взаємодії фізичних тіл. Подальші дослідження розширили уявлення про механізми виникнення поведінки, і це презентовано у трьох основних течіях біхевіоризму: класичного зумовлення, оперантного зумовлення та «мультиmodalного програмування». На сьогодні поведінкова психологія широко використовується у економіці, конфліктології, соціології та інших поведінкових та соціальних науках. Застосування основних законів поведінкової психології у наукових дослідженнях є необхідною умовою отримання достовірних та валідних результатів.

Навчальна програма дисципліни «Прикладний аналіз поведінки» розроблена відповідно до структури та змісту навчальних посібників, які рекомендовано для студентів вищих навчальних закладів психологічного напрямку. Дисципліна «Прикладний аналіз поведінки» належить до циклу професійної (теоретичної) підготовки бакалавра і має статус обов'язкової.

3. Мета та цілі навчальної дисципліни

Метою викладання курсу «Прикладний аналіз поведінки» є формування у студентів теоретико-методологічних основ наукового світогляду, навичок аналітичного підходу до сучасних і традиційних концепцій біхевіоризму та поведінкової терапії, підвищення рівня психолого-педагогічної компетентності у сфері психології; ефективного застосування поведінкових впливів.

Дисципліна «Прикладний аналіз поведінки» покликана сформувати у студентів уявлення про предмет і методи поведінкової психології, їх значення для усвідомленого вибору поведінки у різних соціальних вимірах; сприяти засвоєнню студентами знань щодо

поведінкових стратегій; принципів застосування АВС моделі; механізмів десенсибілізації, експозиції та інгубуючого навчання. Курс Покликаний сформував у студентів професійні знання і вміння у сфері створення сприятливих умов для менеджменту складної (проблемної) поведінки у різних соціальних групах; навчити використовувати індивідуальний, особистісно-орієнтований підхід у психологічній практиці.

Основними цілями курсу є:

- Формування уявлення про предмет, структуру, методологію прикладного аналізу поведінки (АВА) та поведінкової психології;
- Отримання знань про основні тенденції розвитку АВА та поведінкової психології, основні сучасні напрями та концепції, міждисциплінарні зв'язки;
- Проаналізувати основні проблеми АВА та поведінкової психології: предмет, методи, закономірності, концепції, принципи і тенденції розвитку; практичні сфери застосування;
- Навчити студентів диференціювати функціональні патерни поведінки та знизити чи усунути проблемні;
- Допомогти розібратися студентам в широкому спектрі поведінкового репертуару, а також тих можливих труднощів, з якими вони можуть зіткнутися, консультуючи осіб з проблемною поведінкою;
- Сприяти формуванню цілісного бачення студентами своєї майбутньої діяльності, вміння використовувати здобуті знання з поведінкової психології для психотерапевтичної та психокорекційної роботи.

4. Програмні компетентності та результати навчання

ЗК6. Здатність ухвалювати обґрунтовані рішення, керуючись етичними міркуваннями (мотивами).

ЗК9. Здатність працювати в команді та діяти соціально відповідально.

ЗК10. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;

СК2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.

СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків (зокрема в контексті організації заходів раннього втручання).

СК5. Здатність до психодіагностичної діяльності, використання відповідних методик для оцінки властивостей розвитку, особливостей поведінки та шляхів психологічної допомоги.

Досягти програмних результатів:

ПР3. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.

ПР7. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.

ПР21. Знаходити оптимальні рішення, що відповідають науково- доказовим протоколам та рекомендаціям щодо надання допомоги у сфері психічного здоров'я

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни	
Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	12 год
семінарські заняття / практичні / лабораторні	18 год
самостійна робота	60 год

Ознаки навчальної дисципліни			
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
VII	053 Психологія	IV	нормативний

Тематика навчальної дисципліни			
Тема	кількість год.		
	лекції	сем. заняття	сам. роб
Тема 1. <i>Історія розвитку поведінкової психології. Визначення та теоретичні основи АВА та поведінкової психології</i>	2	2	10
Тема 2 <i>Оперантне навчання: емпірична валідація концепції та перспективи практичного застосування. АВС – модель</i>	2	4	10
Тема 3 <i>Систематична десенсибілізація, експозиція та інгібуюче навчання як методи АВА та поведінкової психології</i>	2	4	10
Тема 4. <i>АВА та мультимодальне програмування як сучасні підходи у поведінковій психології</i>	2	2	10
Тема 5. <i>Стратегії та методи поведінкової діагностики</i>	2	2	10
Тема 6. <i>Діалектично-поведінкова терапія (DBT) та принципи АВА для підлітків та юнаків</i>	2	4	10
ЗАГ.:	12	18	60

6. Система оцінювання навчальної дисципліни

<p>Загальна система оцінювання навчальної дисципліни</p>	<p>Оцінювання навчальних досягнень студентів за усіма видами навчальних робіт проводиться за поточним і підсумковим контролюми. Об'єктом оцінювання знань умінь та навичок студентів є програмний матеріал освітнього компонента, засвоєння якого перевіряється під час контролю. Завданням поточного контролю є систематична перевірка розуміння та засвоєння програмного матеріалу, виконання практичних, робіт, умінь самостійно опрацьовувати тексти, складання конспекту, здатності публічно, письмово чи в електронному форматі представляти певний матеріал. Поточний контроль знань студентів з навчальної дисципліни проводиться в усній та письмовій формі (опитування на семінарських заняттях, тестування, контрольна робота, самостійна робота). Підсумковий контроль - залік. Залік виставляється на останньому семінарському занятті як підсумок виконання всіх визначених робочою програмою завдань. Мінімальна кількість балів – 50. Максимальна кількість балів – 100.</p> <table border="1" data-bbox="601 842 1482 1128"> <thead> <tr> <th colspan="2">Накопичування балів під час вивчення дисципліни</th> </tr> <tr> <th>Види навчальної роботи</th> <th>Максимальна кількість %</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Лекція</td> <td>-</td> </tr> <tr> <td>Семінарське заняття</td> <td>20 (4*5)</td> </tr> <tr> <td>Самостійна робота</td> <td>30 (3*10)</td> </tr> <tr> <td>Поточний тестовий контроль знань</td> <td>30 (3*10)</td> </tr> <tr> <td>Підсумковий контроль знань (контрольна робота)</td> <td>20 (1*20)</td> </tr> <tr> <td>Максимальна кількість балів</td> <td>100</td> </tr> </tbody> </table>	Накопичування балів під час вивчення дисципліни		Види навчальної роботи	Максимальна кількість %	Лекція	-	Семінарське заняття	20 (4*5)	Самостійна робота	30 (3*10)	Поточний тестовий контроль знань	30 (3*10)	Підсумковий контроль знань (контрольна робота)	20 (1*20)	Максимальна кількість балів	100
Накопичування балів під час вивчення дисципліни																	
Види навчальної роботи	Максимальна кількість %																
Лекція	-																
Семінарське заняття	20 (4*5)																
Самостійна робота	30 (3*10)																
Поточний тестовий контроль знань	30 (3*10)																
Підсумковий контроль знань (контрольна робота)	20 (1*20)																
Максимальна кількість балів	100																
<p>Вимоги до письмових робіт</p>	<p><i>При виконанні письмових завдань оцінювання відбувається за наступними критеріями:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - своєчасність виконання (1 б.); - повний обсяг виконання (2 б.); - якість виконання навчального завдання (1 б.); - посилання на джерела (1 б.). <p><i>Тестування у системі дистанційного навчання передбачає надання відповідей на 10 запитань. Кожна правильна відповідь оцінюється у 0,5 балів. Впродовж курсу студенти проходять три етапи поточного тестування.</i></p> <p><i>Письмове завдання студенти подають у систему дистанційного навчання, де і прописана інструкція до завдання відповідно до тематики і проєктного підходу навчання. У проєкті має бути відображено:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Жетонна система винагород. Научіння навичкам спілкування та впевненості у собі. - Принципи прикладного аналізу поведінки, «біологічний зворотній зв'язок» та АВС – модель поведінкової психології. - Функціональний аналіз поведінки по Кенфферу; - Принципи спостереження за поведінкою in vivo чи наближених до реальності в рольових іграх. <p><i>Термін здачі – 15 тиждень навчання</i></p>																
<p>Семінарські заняття</p>	<p><i>При підготовці до семінарського заняття № 1 та №2 студенти повинні продемонструвати вміння укладати АВА</i></p>																

	<p>таблиці з аналізом типових поведінкових проблем дитинства, опираючись на професійні компетенції; знання та вміння; етичні принципи роботи).</p> <p>На семінарських заняттях № 3-6 студенти повинні продемонструвати сильні сторони та обмеження сучасних методів прикладного аналізу поведінки; Максимальна кількість балів нараховується за такими критеріями: - своєчасність виконання (1 б.); - повний обсяг виконання (1 б.); - якість виконання навчального завдання (1 б.); - самостійність виконання (1 б.); - творчий підхід у виконанні (1 б.)</p> <p>На семінарських заняттях № 7-9 проводиться підсумковий зріз знань, де студенти повинні продемонструвати відео своєї консультації сім'ї (можна застосувати ігрову модель) проведення консультації для батьків щодо опрацювання складної поведінки їх дитини.</p> <p>Студент зобов'язаний до початку заняття надати викладачеві плани-конспекти занять.</p> <p>Після проведення заняття необхідно надати: - самоаналіз проведеного заняття; - аналіз заняття, проведеного іншими студентами групи.</p> <p>Критерії оцінювання:</p> <ul style="list-style-type: none"> - розуміння роботи навчальної групи та викладача за обраною формою (1 б.); - ступінь готовності до роботи за обраною формою, використання наочності (роздаткових матеріалів, заповнення таблиць, схем, малювання на дошці, плакати) (2 б.); - вільне володіння матеріалом щодо обраного питання, пояснення головних понять (1 б.); - взаємодія з сім'єю, вміння підготувати їх до роботи, пояснити алгоритм роботи, вміння зацікавити, залучити до розгляду питання, вміння ставити питання (питання проблемного характеру, на роздум, на кмітливість) (3б.); - підведення підсумків, вміння робити висновки (викладення основної ідеї теми, що розглядалася, у вигляді тез, вираження власного ставлення до питань, що висвітлюються, зазначення ще не вирішених проблем, звернення до аудиторії тощо) (2б.). - творчий підхід у виконанні (1 б.).
Умови допуску до підсумкового контролю	До підсумкового контролю допускаються студенти, які виконали не менше 55% завдань, передбачені навчальною програмою з дисципліни та набрали за поточну успішність кількість балів, не меншу за 50 балів
Підсумковий контроль	Залік виставляється на завершальному семінарському занятті шляхом підсумку попередньо отриманих результатів за різні форми контролю

8. Політика навчальної дисципліни

Письмові роботи	Студенти денної форми навчання виконують і здають всі завдання для самостійної роботи під час тижнів контролю самостійної роботи студентів. Тести до тем виконуються у день відповідного практичного заняття. Студенти, які навчаються за індивідуальним графіком, виконують всі завдання згідно вимог, проходять тестування за темами. Оцінки за роботу на семінарських заняттях отримують за виконання самостійної роботи та її презентації не пізніше ніж за 1 тиждень до останнього семінарського заняття.
Відвідування занять	Політика курсу передбачає своєчасне виконання студентами усіх видів робіт. У випадку пропуску пар з поважних причин студенти мають право відпрацювати невиконаний обсяг робіт за умови надання необхідної документації (довідки і т.ін.). Усі ці роботи повинні бути виконані й представлені студентом у встановлений час консультацій, при цьому не пізніше ніж за 1 тиждень до останнього семінарського заняття в даній студентській групі. Студент, який пропустив заняття без поважних причин, не отримує бали за усні відповіді. Невиконані своєчасно тести, контрольну роботу, завдання для самостійної роботи можуть виконати і здати до наступного семінарського заняття, однак оцінка при цьому буде знижена на 20 %. Передбачено додаткові бали (до 3) за активну участь на семінарських заняттях чи іншу наукову активність.
Академічна доброчесність	Студенти повинні дотримуватися норм поведінки, прописаних у Положенні про академічну доброчесність у Прикарпатському національному університеті ім. В. Стефаника. Положення про запобігання академічному плагіату: https://pnu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/04/nova-redaktsiia-polozhennia-pro-zapobihannia-akademichnomu-plahiatu.pdf Положення 2 https://pnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/02/Кодекс.FR12.pdf У випадку виявлення випадків плагіату у виконанні навчальних завдань, академічної недоброчесності (списування), пред'явлені студентом завдання не зараховуються.
Неформальна освіта	Можливі зарахування курсів, які відповідають змісту дисципліни загалом чи її окремих тем. Такі курси зараховуються відповідно як опрацьована тема чи як виконане практичне завдання за умови наявності презентації пройденого курсу та його підтвердження сертифікатом. Рекомендовані платформи: Prometheus , EdEra, Coursera Можливість зарахування результатів неформальної освіти регламентується «Положенням про порядок зарахування результатів неформальної освіти у ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (введено в дію наказом ректора №819 від 29.11.2019) - https://nmv.pnu.edu.ua/нормативні-документи/polozhenja/

8. Рекомендована література

1. Синопис діагностичних критеріїв DSM-V та протоколів NICE для діагностики та лікування основних психічних розладів у дітей та підлітків / [пер. с англ., упор. та наук. ред. Леся Підлесецька]. — Львів: Видавництво Українського Католицького Університету, 2014. — 112 с.
2. Principle-Guided Psychotherapy for Children and Adolescents The FIRST Program for Behavioral and Emotional Problems John R. Weisz Sarah Kate Bearman . 2020. ISBN 978-1-4625-4224-6 (paperback) — ISBN 978-1-4625-4225-3 (hardcover)

3.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА:

1. Когутяк Н.М., Мицько В.М. Поведінкові індикатори уваги до емоцій у дітей з розладами спектру аутизму. Наукові записки Національного університету «Острозька академія», серія «Психологія», № 11, червень, 2020 р. ISSN 2415–7384 С. 126 -130
2. Когутяк Н.М. Погляд на соціальну тривожність з точки зору інгібуючого навчання. Психологія розвитку особистості: теорія і практика. Матеріали II науково-практичної конференції, Вінниця : ТОВ "Нілан-ЛТД", 2017. С. 142-146
3. Lazarus, A. A. Multimodale Therapieplanung (BASIC-ID) / A. Lazarus // Linden M., Hautzinger M. (Hrsg.) Verhaltenstherapie: Techniken, Einzelverfahren und Behandlungsanleitungen. — Berlin, 1996. — С. 47—51.
4. Бернс Д. Почувайся добре. Нова терапія настрою / Девід Д. Бернс ; перекл. з англ. Н. Третьякової. — Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2020. — 544 с.
5. Nezu, Arthur M. Problem-solving therapy : a treatment manual / Arthur M. Nezu, PhD, ABPP, Christine Maguth Nezu, PhD, ABPP, Thomas J. D’Zurilla, PhD. ISBN 978-0-8261-0940-8— ISBN 978-0-8261-0941-5 (e-book)—ISBN 978-0-8261-9919-5 (Patient handouts)
6. Marr M (2009). "[The natural selection: behavior analysis as a natural science](#)" (PDF). *European Journal of Behavior Analysis*. **10** (2): 103–118. doi:[10.1080/15021149.2009.11434313](#). S2CID [218768283](#). Archived from [the original](#) (PDF) on 29 November 2014.
7. Identifying applied behavior analysis interventions". *Association of Professional Behavior Analysts*. 25 July 2016. Retrieved 3 December 2018.

Викладач

Когутяк Надія Михайлівна